

Jdu dolů. Do Španělska!



Kdyby výkladový slovník pro poutníky obsahoval jen dvě slova, byly by to pojmy camino a Santiago. Camino je španělské označení pro cestu, Santiago zase jméno jednoho z Kristových učedníků, apoštola Jakuba, k jehož hrobu putujeme. Ikonické spojení Camino de Santiago tedy neznamená nic tajemnějšího než cesta svatého Jakuba.

Tenhle dlouhý název ale ve Španělsku moc často neuslyšíte. Pouť do Santiaga všichni označují prostě jako cestu – camino. A to doslova i obrazně. Může to být jen konkrétní pěšina, po které zrovna putujete, stejně jako vzpomínka na cestu, na niž jste se vydali před deseti lety. „Na caminu“ jste i tehdy, když zrovna spíte v ubytovně nebo sedíte v baru. A věřte mi, že tenhle pojem se vám dostane pod kůži. Stačí se do Santiaga de Compostela vydat jednou a slovo camino se už navždy stane součástí vašeho života. Kdykoli ho uslyšíte, vyvolá ve vás nějakou emoci, které budete rozumět jenom vy sami. Žluté šipky sice vedou poutníky po stále stejné cestě, ovšem každé camino je jedinečné.

Protože jsou Pyreneje prvními horami, na které naráží vlhký vzduch vanoucí od oceánu, poutníci z nich často vidí jen mlhu a déšť. Nám ale přálo štěstí. Po obloze celý den plulo jen tolik mraků, aby měl člověk na co koukat, když se rozvalil do trávy. Byly čtyři odpoledne a já zrovna prošel kolem kamenného kříže, kde končí asfaltka.

Dobrodinec s dodávkou tu nabíral opozdlé poutníky, kteří si už netroufali pokračovat. Popravdě řečeno vlastně nevím, zda to byl opravdu

dobrodinec – třeba budou jeho pasažéři po zbytek života pracovat v kamenolomu. Teď ale vypadali vděčně, jedna paní ho dokonce objala. Poutníci, kteří dnes přecenili svoje síly, přespí v Saint-Jean-Pied-de-Port, budík posunou zase o hodinu hlouběji do noci a zítra zkusí hřebeny překročit znovu.

Muž si nepochybně brousil zuby také na mě, já ho ale jenom pozdravil a vyběhl na poslední vrcholek dnešní cesty. Dál už se pěšinka svažovala pořád dolů a zdálo se, že mě čeká klesání až do Roncesvalles.

Pokračoval jsem z kopce a napadlo mě, že po zásahu sběrného vozidla jsem patrně zůstal na hřebeni jako poslední. Ovšem pak se přede mnou objevila postava mladé ženy, která seděla zhroucená na zemi a vypadalo to, že už nepohne jediným svařem.

Nabídl jsem jí tabletu hořčíku a dívky zasvítily oči.

„Díky moc!“ prohlásila a lačně po ní chňapla. „Žiju v Kanadě a už jsem šla hodně treků, ale žádný mi nedal takhle zabrat,“ konstatovala, když tabletu zapíjela vodou.

Protože na světě existuje jen málo problémů, které by nespravilo francouzské jídlo, vytáhl jsem bagetu, fuet a ovčí sýr, co jsem před hodinou koupil na nedaleké farmě. Připravil jsem jednohubky a servíroval je přímo na zem na papírový sáček od bagety. Ovce se chodily pást také sem a před každým soustem tedy bylo radno zkontrolovat, že člověk skutečně bere do ruky jednohubku.

Kanaďanka si nabídla, ale viděl jsem, že je zvyklá na víc nóbl podmínky.

Omluvně jsem se na ni usmál.

„Můj děda vyrostl na Slovensku, v podobných horách, a vždycky tomu říkal ‚čistá špína‘. To je taková špína, která je sice vidět, ale nemůže ti ublížit.“

Kanaďanka se pobaveně rozhlédla po bobcích všude kolem. „Čistá špína. To si budu pamatovat.“

Jednohubky ji doslova postavily na nohy, jelikož se po té poslední zvedla k odchodu. Nabídl jsem, že kdyby chtěla, rád ji doprovodím až dolů.

„Nečekej na mě, půjdu pomalu. Ale neboj, jsem v pohodě. Kdyby cokoli, mám mobil,“ ubezpečila mě.

Na papír od bagety jsem jí pro jistotu napsal svůj telefon a vydal se napřed.

Les se střídá s pastvinou, paprsky odpoledního slunce mě hřály na tváři a já bez povšimnutí přešel španělskou hranici. Vždycky se zaraďuji nad tím, jak snadné už to dneska v Evropě je. Na vstup do Španělska poutníky neupozorní celnice, plot, a dokonce ani žádné betonové patníky. Dokud nepřijdete do první vesnice, kde zjistíte, že ceny v barech klesly na polovic a lidé namísto hovoru křičí, všimnete si jen jediné změny. Ze Saint-Jean-Pied-de-Port vás na vrcholky Pyrenejí vede červená značka dálkové turistické trasy, jakou znáte i z českých lesů. Všude na světě se značky malují v obou směrech, aby šlo trasu projít tam i zpátky. Sotva ale vstoupíte do Španělska, štafetu přebírá žlutá šipka vyznačená pouze v jednom směru – tom, který vede k věžím katedrál v Santiagu de Compostela.

V následujících týdnech uvidíme takových žlutých šipek ještě tisíce, protože právě ony provázejí poutníky na všech trasách camina ve Španělsku i Portugalsku. Budou namalované na stromech, sloupech, kamenech, plotech, silnicích, fasádách budov, a dokonce i v kostelech. Vryjí se nám do paměti natolik, že už pro nás navždycky zůstanou symbolem téhle cesty. Kdykoli někde na světě uvidíme žlutou šipku, v myšlenkách se na okamžik vrátíme na camino.

Jak slunce ztrácelo na síle, začal jsem se obávat, že mi stejným způsobem vystydne také večere. Přidal jsem tedy do kroku a zastavil se už jen na jediném místě – u kamenné útulny, kde mohou poutníci v případě nouze složit hlavu. Buď na chvíli do dlaní, nebo rovnou na zem a strávit tu noc.

Před deseti lety jsem se tady schovával před strašlivým slejvákem ve veselé společnosti Španěla, Maročana a Brita. Za pomoci zapalovače, deodorantu ve spreji a mokrého dřeva jsme se tehdy snažili založit oheň ve špatně táhnoucích kamnech. Deodorant jsme spotřebovali celý, ovšem docílili jsme jen toho, že se ze dřeva začal valit těžký dým. Když déšť o hodinu později ustal a my vylezli ven, smrděli jsme jako vyhořelá drogerie.

I tentokrát jsem útulnu našel na svém místě, ovšem ohniště bylo plné odpadků. Z úcty k památnému místu jsem nepořádek sesbíral do igelitky, abych špatně táhnoucí kamna uvolnil pro pokusy dalších zmoklých poutníků. Po zbytek etapy jsem sestupoval z prudkého kopce a radoval se, jak je hezky. Ptáci zpívali, vzduch voněl trávou a listy všudypřítomných buků se houply ve větru a zářily večerním sluncem.

Jako člověk s igelitkou v ruce jsem tuhle scenerii asi poněkud hyzdil, ale bylo mi to jedno. Hnal mě hlad a za každou zatačkou jsem vyhlížel klášter. Pak konečně stromy prořídly a objevily se přede mnou masivní kamenné zdi s gotickými rozetami, které mému dnešnímu nocovišti dodávaly na starobylosti a důležitosti. Bylo jasné, že přespáním v téhle budově se pocestný stává součástí příběhu, jenž se píše už dlouho.

Základy poutnické ubytovny a kláštera v Roncesvalles položil král Alfons I. už v roce 1127. Lopatu ani krumpáč u toho v ruce neměl; jen řekl biskupovi z Pamplony, ať se o vše postará. Jejich společným cílem bylo pomoci poutníkům ztrápeným po přechodu Pyrenejí. Křesťané z celé Evropy se totiž už tehdy vydávali na poutě ve velkém, aby navštívili významná místa v naději, že se dočkají zázračného uzdravení, prohloubí svou víru nebo tak učiní pokání za své hříchy.

Největší vážnosti se těšily tři lokality – Řím, Jeruzalém a Santiago de Compostela. Věřící byli ochotni urazit tisíce kilometrů, aby navštívili hrob Ježíše Krista nebo některého z jeho apoštolů. Pokud během poutování nezemřeli, což se stávalo celkem běžně, nacházeli se po dosažení cíle teprve v polovině své cesty. Stejnou vzdálenost totiž museli překonat také při návratu domů.

Ty nejbohatší z nich doprovázely celé vojenské družiny, obvykle ale lidé cestovali v úplné chudobě. Takový nuzný poutník si musel vystačit jen s tím nejzákladnějším – nesl s sebou vydlabanou tykev na vodu a víno, dřevěnou hůl pro úlevu kloubům a odhánění zvěře a klobouk na ochranu před deštěm a sluncem. Na sobě pak měl plášť, který mu sloužil zároveň jako příkrývka. Myslím, že po přechodu Pyrenejí plných zlodějů a zvěře museli takto vybavení poutníci střechu nad hlavou opravdu uvítat.

Otevřel jsem těžká dřevěná vrata a vklouzl jimi na recepci, kde už nebyl nikdo, kdo by mě ubytoval. Do večere zbývalo jen patnáct minut a zdálo se, že jsem dorazil jako úplně poslední. Až po třetím odkáslání přišla do místnosti dáma, kterou jsem podle blondaté hřívy a tvrdé výslovnosti tipoval na Němku.

„Omlouvám se, že vás obtěžuju takhle pozdě,“ začal jsem.

Dáma mě přerušila. „Miláčku, vy mě vůbec neobtěžujete. Jsem tady pro vás. Co pro vás mohu udělat?“ usmála se.

Dříve se o chod ubytovny v Roncesvalles starali mniši, dnes na jejich místo nastoupili dobrovolníci z celého světa. Obvykle se jedná o lidi, kteří camino v minulosti sami absolvovali a o pár let později tady tráví



dovolenou tím, že pomáhají dalším poutníkům. A na jejich srdečném přístupu je to vidět. Dostal jsem snad poslední ze dvou stovek zdejších postelí a spolu s ní také dobrou radu: „Aby si všichni poutníci mohli odpočinout, máme jedno pravidlo. Brána se zamyká přesně v deset hodin. Když přijdete později, už se nedostanete dovnitř.“

Prošel jsem obří ložnicí se stovkou lůžek a hodil si batoh k tomu svému. Pak jsem pospíchal do restaurace Casa Sabina, kde už před první poutníky pokládali talíře s večeří. Očima jsem hledal někoho, ke komu bych si rád přisedl. Rozhodla za mě servírka, která mě chytila za ruku a odvedla až ke trojici seniorek. Počínala si přitom tak rázně, že kdyby dámy nepocházely z Belgie, nýbrž z nějakého tichomořského kanibalského kmene, jistě by mě považovaly za předkrm.

Celou večeří jsem se na ně jenom usmíval a tiše se radoval z toho, že sedím u jediného stolu plného abstinentů, takže mám celou láhev vína jenom pro sebe. Po hlavním chodu a dvou skleničkách už jsem pociťoval mimořádnou lehkost duše, která mě přiměla nad dezertem oprášit znalosti ze střední školy a pustit se na tenký led francouzské konverzace. U kuřete to dosud nešlo, protože jsem potřeboval obě ruce k jídlu. Teď jsem ale mohl jednou rukou jíst a druhou znakovat. Začal jsem konstatováním, že já sice francouzsky mluvím prachmizerně a žádné pořádné povolání nemám, ovšem moje dívka francouzštinu učí na střední škole. Dámy to nadchlo ještě víc, než jsem čekal, a okamžitě se se mnou daly do řeči.

Dvě z nich dřív pracovaly jako zdravotní sestry, ta třetí zase ve školce. Znaly se už od střední a všechny si dávno vysnily totéž – pouť do Santiaga. „A tak jsme se domluvily, že až z nás budou důchodkyně, vydáme se na camino společně,“ vysvětlovaly mi. „Jako poslední odešla do důchodu Anne Marie a my na jaře vyrazily. To bylo před šesti lety. Za dva roky chceme být v Santiagu.“

„To já chodím o chlup rychleji,“ podotkl jsem a dámy se zasmály. Cestu si rozložily do několika let, stejně jako řada lidí, kteří se do Santiaga vydají z domova. Každý rok putovaly dva až tři týdny a už takhle urazily dva tisíce kilometrů.

Celý den jsem poslouchal naříkání svých vrstevníků, ovšem tyhle sedmdesátnice měly dobrou náladu i takhle večer. „Pyreneje byly krásné, a navíc jsme dneska zjistily, že španělštině rozumíme docela dobře. To je výborná zpráva pro zbytek cesty. Máme problém, jen když někdo drmolí,“ vyprávěly mi.

Napadl mě k tomu vtip. „Tak to je dobře, že jste tři! Když někdo bude mluvit rychle, může první z vás poslouchat první slovo, druhá zase druhé a třetí to třetí,“ navrhl jsem. Myslím, že kdybych věděl, jak se francouzsky řekne *slovo*, zasmály by se dámy o něco víc. Každopádně jsme se díky jejich trpělivosti domluvili výborně, což ostatně platí pro všechny konverzace na caminu. Kde vám chybí slovíčko, tam máte neomezeně času ho vysvětlit.

Že mezi námi přece jenom k jednomu nedorozumění došlo, jsem si uvědomil až při odchodu. Učitelka z mateřské školy mě poplácala po rameni a popřála mi, ať si na cestě odpočinu od dětí. „Vím, jak je to ve škole těžké,“ prohlásila.

„Proboha, já nejsem učitel! Moje dívka je učitelka,“ naznačil jsem slovy a gesty. Bylo vidět, že se ženám ulevilo. Do té doby musely mít o české děti strach. Rozloučil jsem se a šel se ještě chvíli vyhřívat na kamennou terasu, která po jasném dni dosud sálala jako radiátor. Vzpomněl jsem si přitom, jak jsem do Roncesvalles dorazil poprvé za mnohem mrzutějších okolností.

Do Saint-Jean-Pied-de-Port se tehdy z Česka nedalo dostat za jeden den a já nechtěl platit za drahé ubytování někde ve Francii. Tak jsem to vymyslel jednoduše – doletím letadlem do Bayonne, tam přespím někde v parku a ráno dojeďu zbytek cesty vlakem. Můj plán měl ale jednu trhlinu.

Když jsem přistál v Bayonne, hustě přšelo a celou noc se na tom nic nezměnilo. Namísto spaní v parku jsem tak bděl na autobusové zastávce. Ráno jsem dojel vlakem do Saint-Jean a ve strašlivém dešti a mlze přešel Pyreneje. Večer jsem dorazil do Roncesvalles a úplně vyčerpaný si lehl do postele. Ze všech stran ke mně doléhalo kašlán a chrápání a já nemohl usnout. Při představě dalších pěti týdnů na cestě jsem si říkal, že vydat se sem byla životní chyba.

Myslím, že se občas vyplatí nedat na první dojem.

O síle odhodlání a půvabu radosti



Nedělat si starosti s tím, jak daleko stihnu dojít a kde budu spát. Jedině tak si zachovám svobodu. Když se chci zbavit strachu, stačí jen rozumně pracovat se statistikou. Uvědomit si, kolikrát už jsem zažil, že něco dobře dopadlo, a jak jsou všechny negativní scénáře nepravděpodobné.

Existuje jeden zvuk, který se vryje hluboko do paměti každému poutníkovi (neboli *peregrinovi*, jak říkají Španělé). Není jím poutnická hymna „Ultreia“, zpěv ptáků v lesích ani zvony vesnických kostelíků. Tím zvukem je šustění igelitových pytlíků na ubytovnách! Tentokrát mě probudilo už před šestou. Převalil jsem se na gumovém prostěradle a přemýšlel, jak mohou o božím milosrdenství mluvit lidé, kteří tímhle zvukem mučí bližního svého. Navíc se naší středověkou ložnicí začaly o pár minut později linout zvuky gregoriánského chorálu. Ten v Roncesvalles pouštějí jako budíček už v šest ráno, aby měli nocležníci dostatek času se sbalit. Snídaně se totiž podává až v půl osmé.

Dav hladových poutníků se na kamenném náměstíčku před restaurací formoval už od půl sedmé, a čím byl větší, tím radikálněji se projevovat. Když zůstaly dveře zamčené ještě v sedm třicet pět, už zazněla první nespokojená zvolání a zdálo se, že se brzy budeme šikovat k boji. V sedm čtyřicet konečně přišla odemknout kuchařka.

Otevřela dveře a zůstala v nich stát jako vyhazovač z berlínského klubu, aby poutníky jednoho po druhém usazovala ke stolům. Klíč znala

jenom ona sama, každopádně roztrhala všechny skupinky a jejího zasedacího pořádku nezůstaly ušetřeny ani některé partnerské dvojice. Kromě toastu s džemem, džusu a kávy jsem tak dostal ještě přídavek v podobě rande naslepo. Kuchařka mě odkázala ke stolečku v rohu, u kterého už postával padesátiletý hromotluk. Škrábal se na pleši a zdálo se, že přemýšlí, jak se k tak malému stolku se svými dvěma metry poskládá.

„Jsem Norbert a pocházím z Kanady,“ představil se a nabídl mi svou obří dlaň.

„Ladislav z České republiky. Hraješ v obraně, nebo v útoku?“ zeptal jsem se a naznačil pohyb hokejkou.

Norbert se zasmál. „Jsem psychoterapeut, takže spíš obrana.“

Většinu snídaně pak strávil dobře míněnou snahou naučit se vyslovovat mé jméno a omluvami za to, že mu to nejde. Kanaďani jsou totiž drsní jen tehdy, když nazývají brusle. Jinak ve světě prosluli jako národ uctivých lidí, kteří se za něco omlouvají tak často, až si z toho sami dělají legraci.

Zrovna jsme se chystali odejít, když vypadl proud. Norbertovi kvůli tomu nešlo zaplatit kartou a neměl hotovost, a tak jsem snídani zaplatil za nás oba já. Norbert se nejprve omluvil servírce za to, že ji zdržuje, následně se začal omlouvat mně a zdálo se, že si na svá bedra brzy vezme také vinu za výpadek proudu. Tenhle zdvořilý obr mi byl moc sympatický a domluvili jsme se, že půjdeme kousek cesty spolu.

„Venku na mě čeká ještě kamarád Jim, se kterým jsem se seznámil včera. Pochází z Texasu a určitě na tebe udělá silný dojem,“ sliboval mi u dveří. „S trochou tolerance bude ten dojem možná i pozitivní,“ dodal.

Vyšli jsme ven a Norbert mě zavedl za hubeným seniorem, který se zrovna skláněl nad svým telefonem a s jižanským přízvukem promlouval k hlasovému asistentovi. „Hey, Google, řekni mi, v kolika zemích se měří vzdálenost v mílích,“ pokládal zrovna velmi americkou otázku.

„Imperiální systém se používá ve Spojených státech, Myanmaru a Libérii,“ odpověděl telefon robotickým hlasem.

„Krucí, Myanmar a Libérie, tam bych radši nejedl,“ zakroutil Jim hlavou a v uchu se mu zahoupala náušnice s lebkou.

Norbert se k němu naklonil a nasadil ironický úsměv. „Obával by ses vpadu Američanů, kteří tam přijdou šířit demokracii?“ rýpl si.

Vyprskl jsem smíchy a Jim si mě poprvé všiml. Zamžoural na mě přes tlustá skla kulatých brýlí a já si říkal, že vypadá jako vysloužilý Harry Potter.

„Tohle je Ladislav,“ představil mě Norbert.

„Larislau?“ pokusil se neúspěšně zopakovat Jim. Pak mávl rukou. „Seru na to, pro mě budeš Larry.“

A tak jsem se stal Larrym. Aniž jsem to tehdy tušil, tohle nové jméno mě nakonec provázelo celou cestu. Jim totiž během vteřiny vyřešil problém, nad kterým jsem marně špekuloval roky. Jméno Ladislav neumí nikdo vyslovit a zkrácená varianta Lada zase dává smysl jenom Rusům, kteří po jejím vyřčení začnou kroutit imaginárním volantem. Ovšem jméno Larry představuje ten nejlepší výdobytek abstraktního myšlení – kompromis.

O pár minut později už lesem putovali tři poutníci ze třech generací – Kanaďan Norbert (56), Američan Jim (81), Čech Larry (29). Šli jsme svorně vedle sebe a zabrali tak celou šířku pěšinky. Camino je ve Španělsku značené opravdu poctivě, takže se každých pár stovek metrů musel jeden z nás zastavit, protože mu v cestě bránil betonový směrovník se žlutou šipkou a mušlí. Úplně stejnou šipku měl na pravém lýtku vytetovanou Jim, který nám zrovna vyprávěl o svém nejsilnějším zážitku z dosavadní cesty.

„Když si v Roncesvalles objednáš gin tonic, číšník před tebe postaví skleničku s trochou tonicu a pak do něj přilívá gin tak dlouho, dokud ho nezastavíš. Dívá se ti u toho do očí a čeká na tvůj signál. Žádný malý panáky jako třeba v Británii. Navíc měli můj nejoblíbenější gin Bombay Sapphire. Neuvěřitelný!“

„Mně to taky přišlo neuvěřitelný,“ převzal štafetu Norbert a otočil se na mě. „Představ si, že překonáš Pyreneje a přijdeš do baru plného ztrhaných poutníků. Lidi si tam podlepujou puchýře a všichni si stěžují, že to bylo fakt náročný. A pak si všimneš tady Jima, jak bez známek únavy sedí na barový židli a pohybem ruky ovládá číšníka, který mu nalívá gin tonic.“

Jim se jenom zasmál. „Stárí tě naučí rozvrhnout si síly. A taky si vážit každého večera, co ti zbývá. Já už na stížnosti na rozdíl od mladejch nemám čas.“

Poslouchal jsem a pozoroval cestu před sebou, která vůbec nevypadala na to, že by tudy měly projít desítky tisíc poutníků ročně. V lese občas bylo třeba odhrnout větev nebo kapradí, potok jsme namísto lávky překonávali po velkém kameni a na pastvinách se kolem ohrad s koňmi povalovaly kusy rezavějící techniky.

Jim opatrně načítal terén přes své kulaté brýle a vyprávěl nám přitom o svých výpravách do Santiaga. Poprvé se na camino vydal ve svých šestasedmdesáti a od té doby chodí každý rok. „Letos jdu po šestý a zase jinou trasou. Když celej rok víš, že na podzim budeš pochodovat stovky kilometrů, tak se díky tomu držíš ve formě,“ vysvětloval nám.

S Jimem jsem se potkával ještě následujících dvě stě kilometrů. Protože na rozdíl ode mě téměř nikdy nezastavoval, často se stávalo, že mě předešel a já ho zase doběhl, sotva jsem dopil kafe. Díky tomu jsem ho mohl mnohokrát pozorovat zezadu a obdivovat úspornost jeho chůze. Nejraději chodíval mlčky a s očima zaraženými do země, aby si mohl prohlížet cestu a klást chodidla na to nejvhodnější místo. Když už chvíli putoval ve skupině, která mu přizpůsobila své tempo, vždycky šel kousek za ostatními, aby se mu nikdo nepřipletl pod nohy. Neudělal přitom jediný zbytečný krok, a to s matematickou přesností. Samotný Pythagoras by jistě pyšně hleděl na to, jak Jim mění směr už několik metrů před překážkou, aby ji úsporně obešel po přeponě, nikoli po odvěsnách. Vyrážel brzy ráno a večer přicházel mezi posledními. A i když nás čekala dlouhá etapa nebo úmorná cesta průmyslovou zónou, Jim si ji nikdy nezkrátil. Namísto toho vstal zase o něco dřív.

Když jsme se s Norbertem ukryli před poledním vedrem, abychom si dopřáli občerstvení, Jim oznámil, že půjde napřed. „Přijel jsem na camino chodit, ne sedět,“ konstatoval. Pokračoval tak vytrvale, že jsme ho několik hodin neviděli.

Norbert nám šel obstarat kávu, já vyrazil do pekařství pro bagetu. U stolků před kavárnou nás pak čekalo to, co mám na caminu snad nejraději: setkávání s lidmi z celého světa a bezstarostné vtipkování. S ním začal Švýcar Vincent, který byl zrovna zabraný do nápojového lístku.

„Jak si má člověk vybrat, když ho celý život učí být neutrální?“ ptal se žertem.

Připlížil jsem se blíž a podnikl proti Vincentovi výpad bagetou. „Francie napadá Švýcarsko!“

Vincent odvrátil útok nápojovým lístkem. „Tak proto mají všechny naše sýry díry,“ opáčil pohotově. „Každopádně jsem si jistý, že Švýcarsku válka nehrozí. Nikdo nemá tolik peněz, aby u nás zaplatil za parkování pro celou armádu.“

Přisedl jsem si k němu a následující půlhodinu jsme spolu pili kafe a rozebírali úplné pitomosti. Hřálo nás sluníčko a s každým výbuchem

děťinského smíchu jako bychom ze sebe setřásli jeden nános starostí. Naše vtipy ani nestojí za to opakovat. Jen jsme si jimi dokazovali, že se nemusíme bavit o ničem důležitějším.

Když jsem Vincentovi vyprávěl, jak můj prastrýc v roce 1968 emigroval do Švýcarska, získal jsem tím pozornost pána od vedlejšího stolu. „Nebudete tomu věřit, ale já ve čtyřiašedesátém navštívil Prahu,“ vstoupil do naší konverzace. Pak vzpomínal, jak tehdy ve městě strávil deset dní na služební cestě. „Nikde na světě jsem neviděl legračnější auta než u vás! Všechna byla hrozně maličká oproti těm našim... A dokonce si pamatuju auto, co mělo jenom tři kola. Vypadalo jako malá kosmická raketa,“ popsal své setkání se záhadným vozem. Chvíli mi to trvalo, ale pak mi došlo, že patrně hovoří o velorexu. „Ano, to je ono!“ zvolal nadšeně, když jsem mu vozítko ukázal na fotografii.

Po zbytek dne jsme putovali s Norbertem. Čekala nás cesta temným lesem plným ostnatých rostlin, který vypadal jako kulisy k *Alence v říši divů*. V tomhle fantaskním prostředí jsem se Norberta vyptával na jeho letitou praxi v psychoterapii.

„Nejvíc problémů podle mě nakonec působí to, že lidi něco očekávají od druhých, ale neřeknou jim to,“ zamýšlel se. „Proto mi přijde nejlepší vůbec žádná očekávání nemít.“ A osud Norbertovi už brzy nabídl příležitost dokázat, že nemluví jen tak do větru.

Pozdě odpoledne jsme se zastavili v baru ve vesnici Biskarreta, kde si Norbert objednal bagetu se sýrem – tedy *bocadillo de queso*, jak pronesl se svým měkkým přízvukem. Těžko říct, zda servírku popudil svou výslovností nebo optimismem, každopádně před něj pokrm o dvacet minut později mrskla tak důrazně, až se bageta rozpadla. Norbert se jen díval, jak žena beze slova odchází.

„Cítím v ní dobro,“ usmál se. „Kdesi hluboko, ale je tam.“ Pak na bagetu naskládal zpátky těch pár plátků oschlého sýra a přiklopil ji druhou polovinou úplně suchého pečiva.

„Což se o dresingu ve tvém bocadillu rozhodně říct nedá. Ten tam není vůbec žádný,“ poznamenal jsem.

Norbert se zakousl a pokrčil rameny. „Pravda, je trochu suché. Ale dostal jsem přesně to, co jsem si objednal. Bagetu se sýrem. O másle ani dresingu nebyla řeč.“ Skutečný mudrc, tenhle člověk!

V podvečer se cesta vyprázdnila, protože touhle dobou už většina poutníků odpočívá pod stromem na zahradě svého albergue. Tenhle

pojem uslyšíte ještě mnohokrát, protože právě takhle se na caminu označují levné ubytovny s velkými společnými ložnicemi. Za noc v nich obvykle zaplatíte něco mezi pěti a pětadvaceti eury v závislosti na počtu lidí v pokoji, přítomnosti bazénu a posledních zprávách o výskytu štěnic. Míra luxusu je podobně rozmanitá jako cena – pohybuje se na škále mezi vězením v Thajsku a turistickou ubytovnou ve Švýcarsku. Jistotu ovšem máte v tom, že se všude vyspíte špatně, jen pokaždé z jiného důvodu.

Část poutníků si hledá ubytování už před obědem, aby se vyhnuli polednímu vedru a boji o volné postele. V posledních letech je také možné udělat si den předem rezervaci, která ovšem obvykle propadá kolem čtvrté hodiny odpolední. Právě tehdy z cesty zmizí poslední poutníci. Domlouvat si rezervaci ovšem Norbert rezolutně odmítl už u snídaně.

„Míst pod stromem je pro všechny dost,“ prohlásil. Já s ním souhlasil a řekl si, že radši přenechám postel někomu staršímu. Rezervace navíc obvykle musíte domlouvat ve španělštině a tenhle jazyk, to je pro mě místní vesnice.

Společně jsme si tedy užívali romantiku cesty, kterou jsme měli jenom pro sebe. Až na jedinou výjimku... Kousek od vesnice Zubiri jsme znovu zahlédli žlutou šipku na mužském lýtku. Jim se zrovna pokoušel zdolat prudký kopec. Cesta vedla po kluzké skále, v nohách jsme měli už dvacet kilometrů, pálilo nás slunce pozdního odpoledne a bylo vidět, že Jima bolí každý krok. Vypadal u toho jako Sisyfos, kterému bohové namísto kamene uložili tahat do kopce batoh.

Norbert k němu přistoupil a promluvil vlídným hlasem. „Jíme, dej nám ten batoh. Vyneseme ti ho nahoru.“

Jim si i s batohem sedl na zem a vysvobodil se z popruhů. „Myslím, že mě zmohly ty Pyreneje. Dost mě bolí koleno.“ Pak se na nás vážně podíval. „Ale jenom na vrchol kopce!“

„Neboj, jenom na vrchol kopce,“ ujistil ho Norbert. Vzal do ruky jeden popruh, já ten druhý a vyrazili jsme vzhůru. Jim se opíral o hole a ztěžka stoupal kus za námi. Vylezli jsme na vrchol a pohlédli na ostrou skálu, po které vedla cesta dolů.

„Raději mu ten batoh sneseme i dolů, ne?“ navrhl jsem.

Norbert pokýval hlavou a začali jsme sestupovat.

Vzápětí se ale lesem rozlehla jižanská angličtina. „Ani na to nemyslete, parchanti! Jenom na vrchol, ani o stopu dál!“

Poslechli jsme, odložili batoh na zem a rozvalili se do trávy. O chvíli později se na vrchol vyškrábal také Jim. Na okamžik zastavil, aby se vydýchal. Pak se podíval směrem do vesnice Zubiri, ležící pod námi. „Tak snad tam mají gin tonic. Jdu to prověřit!“

Vrátili jsme mu krosnu na záda a začali společně sestupovat do vesnice, která takhle shora působila moc romanticky. Upravené kamenné domy, jeden jako druhý, vrhaly stín na úzké ulice dlážděné kočíčimi hlavami. Bílé fasády střídaly ty kamenné a společně vytvářely neutrální podklad, na němž vynikaly všudypřítomné květiny.

Vesnici uvozuje kamenný most se dvěma velkými oblouky, který tu stojí tak dlouho, až dal jméno celému sídlu. *Zubiri* totiž v baskičtině znamená nic jiného než *vesnice s mostem*. Masivní románská stavba figuruje na spoustě fotografií z camina, pochází už z dvanáctého století a celé generace poutníků se u ní staly svědky neobvyklé scény.

Představte si, že se píše rok 1304, vy sedíte opření o zábradlí mostu a pijete víno ze své tykve. Pozorujete u toho pastevce, který přichází k vesnici se zástupem ovcí. Těsně před mostem náhle zabočí a začne hnát ovce dolů ze srázu. Dovede je až doprostřed řeky, kde s nimi projde pod mostním obloukem, pak je zase nažene vzhůru na břeh a spokojeně odchází tam, odkud přišel. Baskicky hovořícímu pastevci byste nerozuměli, takže by pro vás důvod jeho počínání zůstal jen jednou z mnoha záhad camina. A přitom je vysvětlení docela jednoduché! Vesničané po staletí věřili legendě o zázračném mostu, který uzdravuje zvířata. Kdo chtěl své ovce nebo kozy ochránit třeba před vzteklinou, vyrazil právě do Zubiri, aby jim pod místním mostem dopřál léčebnou kúru. Přinejmenším ty, které se tady utopily, skutečně na vzteklinu nezahynuly.

„Nechceš se taky proběhnout pod obloukem?“ nadhodil jsem směrem k Jimovi a jeho kolenu, když jsme k mostu konečně sestoupili.

„Až po tobě. Třeba to léčí i blbost,“ odvětil.

Pak jsme se rozloučili. Jim s Norbertem se vydali hledat v Zubiri ubytování. Už odpoledne nám někdo říkal, že tam žádné volné postele nejsou, k tomu se ale Norbert stavěl stejně stoicky jako ráno. „Kdyžtak máme rezervaci tady,“ prohlásil a ukázal směrem k mostnímu pilíři.

Já vyrazil dál za zpěvem ptáků, kteří už se zase rozdováděli a ukončili ticho parného odpoledne. Cesta mě vedla vlahým lesem a voňavými loukami až k cementárně, pro niž už bych hezký přívlastek hledal marně.

Fabrika sytí vzduch dusivým prachem a předznamenává příchod do městečka Larrasoaña, kde jsem měl v úmyslu spát.

Hodinky a slunce nízko na obloze ukazovaly, že je kolem sedmé. V tenhle čas už bývají všichni ostatní poutníci nejen ubytovaní a umytí, ale často také zachumlaní ve spacáku. Před všemi ubytovnami ve městě mě tak vítaly cedule s nápisem *completo – plno*. Výjimkou bylo jen jedno menší albergue, kde na mě tohle slovíčko křičel ode dveří sám majitel, sotva jsem vstoupil na zahradu.

Problém s hledáním noclehu se tak vyřešil – budu spát na zemi u potoka. Už mi stačilo jen obstarat si večeri. Vyrázil jsem tedy do obchodu, k němuž mě přilákala terasa ozdobená vlajkami desítek zemí a reklamní poutač slibující tradiční španělskou paellu. Majitel se jmenoval Oliver, měl dobrácký obličej, mluvil snad všemi světovými jazyky a nemínil svým časem plýtvat na nic jiného než na konverzaci s poutníky. Víno mi otevřel během dvou vteřin za pomoci pákového přístroje zavěšeného na zdi a ani příprava paelly mu netrvala o mnoho déle.

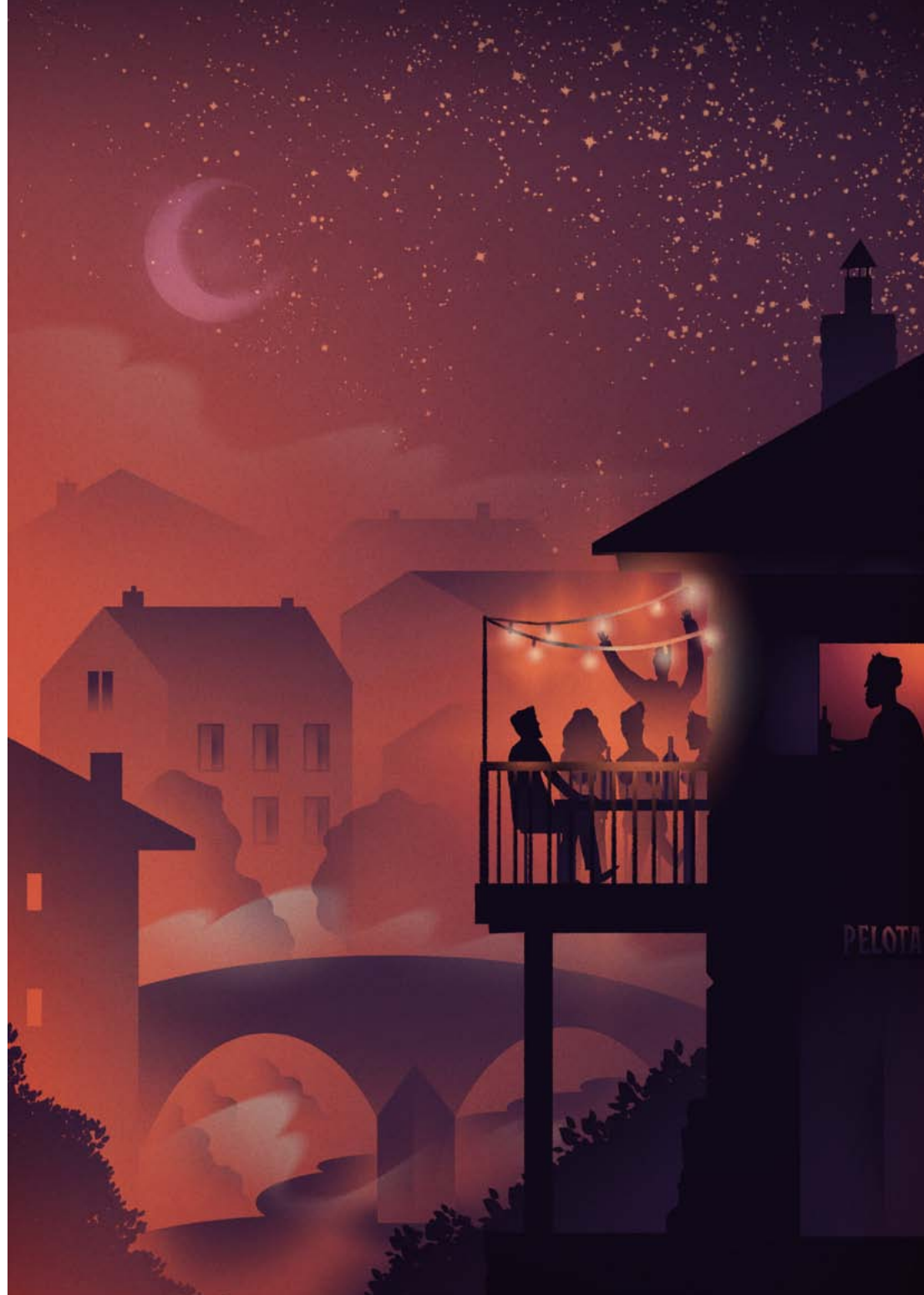
„Jestli nemáš kde spát, jenom tady počkej do večera. Mám pro tebe střechu nad hlavou,“ prohlásil a strčil plastový kelímek s instantním pokrmem do mikrovlnky. „Můžeš se připojit k Louisovi. To je ten Francouz s nagelovanou hlavou, co sedí venku. Taký už nikde nesehnal postel,“ dodal. Když Oliver zjistil, odkud pocházím, svůj seznam hostů ještě rozšířil. „Tak to je tam ještě Slovenka, jmenuje se Jana.“

„Tady je to jako poutnická seznamka, to je milé,“ poznamenal jsem. Oliver jenom skromně pokrčil rameny, já si od něho vzal víno a tři skleničky a šel na terasu.

Podobně jako se vosy slétají okolo sladkého nápoje, láká otevřená láhev vína všechny poutníky v dohledu. Netrvalo dlouho a náš stůl se stal středobodem bujarého večírku. Nejprve se připojila trojice Italů, pak Francouzi a Němci. Kruh kolem stolu se rozšiřoval tak dlouho, až jsme postupně obsadili celou terasu. Když nám Oliver v devět hodin přišel oznámit, že se chystá zavírat, nedával jsem mu velkou naději na úspěch. Nakonec ho obelstili Italové.

„Nemáte někdo v dohledné době narozeniny?“ začali vyzvídat. Ukázalo se, že nejbližší je Němka Johanna. „Za dva týdny, to je prakticky dneska. Tak zpívejte,“ zavelel jeden z Italů a stoupl si před nás jako dirigent.

„Happy birthday to you,“ začali jsme sborově. Do závěrečného potlesku vstoupil Oliver s láhví šampusu v ruce.



„To já nevěděl, že má dneska někdo narozeniny. Tak všechno nejlepší,“ potrásl Johanně rukou. Pak vyhlásil prodloužení otevírací doby o hodinu. Už nebylo cesty zpět! Seřadili jsme se do fronty, šli Johanně popřát všichni a snažili se u toho moc nesmát.

Ještě než se Oliverovi podařilo vyhnat posledního poutníka, zavedl nás do našeho ubytování. Když nám sliboval „střechu nad hlavou“, čekal jsem třeba kuchyň v albergue nebo nějaký kumbálek u něj doma. Ovšem jakmile nám Oliver odemkl dveře, spatřili jsme něco mnohem velkolepějšího.

„Lehněte si, kam chcete,“ prohlásil a mávl rukama do prostoru. Jeho hlas se odrazil od betonové podlahy a rozlehl se do tisíce kubických metrů vzduchu. Naše střecha nad hlavou byla patnáct metrů vysoká, protože jsme se nacházeli na stadionu určeném pro hraní tradiční baskické míčové hry *cesta punta*.

„To máme jako přípravu na katedrálu v Santiagu,“ poznamenal Louis, když se rozhlédl kolem. Ubytovat by se tady mohl celý regiment, kromě nás tu ale měly spát už jen dvě ženy – matka s dcerou. Poděkovali jsme, šli se vykoupat do potoka a pak si ustlali na betonové podlaze o velikosti tenisového kurtu. Každý jsme obsadili svůj roh dobrých dvacet metrů od sebe a těšili se z té nezvyklé míry soukromí.

Ve spacáku jsem se ještě podíval do telefonu, abych zjistil, co ona záhadná hra obnáší. Kdyby nás náhodou ráno čekal trénink. A potěšilo mě, na jak výjimečném místě spíme! Pokud jste křížovkáři, sport možná znáte pod pojmem *pelota*. Jedná se o vůbec nejrychlejší míčovou hru na světě a její pravidla kombinují prvky tenisu, squashe a ruské rulety. Hráči rozdělení do dvou týmů odpalují míček proti zdi a snaží se, aby ho soupeř nemohl odehrát zpět. Míček se vyrábí z gumy potažené kůží, váží asi sto gramů a dosahuje rychlosti až tří set kilometrů v hodině. Hráči se obvykle chrání jen přilbou a míček je ve vysoké rychlosti dokáže i zabít, což už se v minulosti párkrát přihodilo.

Usínal jsem na betonové podlaze a poslouchal zurčení potoka, který ve své pouti k oceánu pokračoval i přes noc. Poprvé jsem si uvědomil, že každé zašplouchání i zabublání znamená jednu překonanou překážku. Na cestě jich musí potkat miliony, a přesto se nikdy nezastaví.

Kráčel pevně jako Baskové



Dneska jsem přemýšlel o svém životě v Praze. Každý den mi přináší nespočet příležitostí něco zažít. Když zůstanu doma, všechny zahodím. Ovšem když vyrazím ven, není to o moc lepší: musím si jednu vybrat a přijdu o všechny ostatní. Takhle to dál nejde! Musím o tom přemýšlet lépe. Možnost volby je jen polovina svobody. Ta druhá spočívá v tom, že si dokážu bez výčitek nevybrat nic. A přesně v tomhle mám rezervy. Jednoduše řečeno bych se rád naučil, jak si občas nechat něco ujít a nelitovat toho.

„Larry, podívej, dlužíš mi snídani,“ probudil mě ráno tlumený Louisův hlas. Otevřel jsem oči a spatřil rozesmátý obličej s ježatými vlasy. Louis si klepal na hodinky a ukazováčkem mířil na dvojici žen, které dosud podřimovaly zachumlané ve spacáku. Včera jsme se před spaním vsadili: já tvrdil, že nás určitě vzbudí brzy ráno. Louis naopak říkal, že budou spát minimálně do sedmi.

„No jo, vyhrál jsi,“ uznal jsem a sbalil si věci.

Na snídani jsme vyrazili do stejného podniku, kde jsme včera večeřeli paellu z mikrovlnky. Nejsem si tedy jistý, zda Louis mohl mluvit o vítězství. Každopádně mi vysvětlil tajemství svého úspěchu.

„Včera jsem si všimnul, že spolu ty dvě mluví francouzsky a mají pařížský přízvuk. Nemohl jsem prohrát. Pařížan vstává před sedmou, jedině když hoří.“

Už mezi dveřmi nás uvítal Oliver, umytý a vyvoněný jako z reklamy na vlasovou kosmetiku. Pamatoval si naše jména a neváhal je použít.

Bylo vidět, že na rozdíl od nás nestrávil noc ve sportovní hale. „Tak jak jste spali?“ zajímal se.

„Velmi tvrdě,“ shrnul jsem svou vzpomínku na betonovou podlahu. Pak jsem objednal snídani. „Prosíme dvojce míchaná vajíčka a dvě kafe.“

Oliver se mému vtipu zasmál. Míchaná vajíčka přece v mikrovlnce udělat nejde. Namísto toho nám začal na plastové talíře kompletovat tradiční španělskou snídani – kus bagety, džem, a jelikož jsme byli v nóbl podniku, také máslo. Během téhle nízkorozpočtové kulinářské show nám vysvětloval, jak se ke svému podnikání dostal.

„Před třemi roky jsem odešel z práce a přemýšlel, co dělat v životě dál. Vzpomněl jsem si, jak moc mě bavilo putování do Santiaga, a napadlo mě se caminem živit. Otevřít si nějaký podnik pro poutníky,“ vyprávěl. Jak to pokračovalo, možná tušíte. Oliver se znovu vydal na camino, aby si všechno promyslel. „Na cestě jsem potkal báječnou dívku z Ruska, která měla stejný plán jako já. A tak jsme se usadili tady a otevřeli si obchod.“

Ač od jejich seznámení uběhly pouhé tři roky, svůj společný příběh korunovali dalším happy endem. Znovu se vydali do Santiaga, tam se zasnoubili a už se stihli i vzít. Je zřejmé, že pro řadu lidí je camino tím, čím pro Řeka olivový olej – univerzálním řešením.

Překvapilo mě to, ale Louis spořádal snídani rychlostí, která odpovídala její nevalné kvalitě. Během pěti minut zvládl vyprázdnit talíř, sklenici mléka i hrneček kávy, rozloučit se a zkonstatovat, že francouzské bagety jsou mnohem lepší než ty španělské. Pak nahodil batoh na záda a odkráčel.

„Ale krajina je ve Španělsku krásná,“ snažil jsem se při placení vyvážit francouzskou aroganci českou servilitou.

„V Baskicku,“ opravil mě Oliver. Na lokální patriotismus je v prvních dnech putování dobré myslet. Cestou ze Saint-Jean-Pied-de-Port totiž procházíte přímo středem území, které je domovem Basků. Ti se Španělskem historicky nemají mnoho společného a někteří z nich proto usilují o nezávislost. Ve vlastní patriotické pýše jsem těch pár nápisů ETA, nasprejovaných na zdech opuštěných domů, považoval za reklamu na české kuchyňské náčiní. Až teď mi došlo, že odkazují k baskické separatistické organizaci Euskadi Ta Askatasuna (Baskicko a jeho svoboda), která fungovala až do roku 2018.

Prošel jsem vesnicí plnou kamenných domů s barevnými okenicemi a znovu si všímal erbů přítomných na každé druhé fasádě. Představuji

další důkaz hrdosti místních obyvatel. Basků žije v celé Evropě jen asi dva a půl milionu a dnes zůstávají soustředění především kolem hranic Francie se Španělskem a na přilehlém pobřeží Atlantiku. Jak ale napovíděly nedávné genetické výzkumy, možná za nimi stojí velká poutnická tradice. První Baskové měli přijít asi před pěti tisíci roky z Blízkého východu a přinést do oblasti znalost zemědělství. Po tisíce let pak žili stranou od okolního světa. K jejich izolaci přispěla nejen kopcovitá krajina, ale také jazyk euskera, který si první Baskové přinesli ze své domoviny, takže se nepodobá žádnému evropskému jazyku. Jeden příklad za všechny – *motýl* se řekne *pinpilinpauxa*. Baskičtina se běžně používá dodnes, což z ní dělá nejstarší živý jazyk na našem kontinentu.

Uháněl jsem směrem k Pamploně po té nejlepším cestě, jakou si poutníci mohou přát. Měkká, prašná pěšinka dávala po dvou náročných dnech odpočinout našim kloubům, a navíc nestoupala do žádných kopců. Namísto toho jsme putovali podél řeky lemované borovicovým lesem, který poutníka osvěží hned dvakrát – nejprve svým stínem a pak také vůní. Kromě toho jsme prošli pár vesničkami, kde se dala doplnit voda, ovšem nevystavily nás pokušení v podobě kavárny. V takovém prostředí se chodí samo. A také přemýšlí! Přijde mi, že někdy je krajina natolik malebná, že se na ni člověk nemůže vynadávat a nad ničím se pořádně nezamyslí. Jako třeba při přechodu Pyrenejí. Teď tomu bylo přesně naopak.

Netrvalo dlouho a dohnal jsem zdravotní sestry z Filipín. Potkali jsme se už několikrát a vždycky jsem si říkal, že vypadají jako kačenky. Jsou drobné a trochu zavalité, drží se těsně vedle sebe, mají kolébavou chůzi a pořád si povídají. I tentokrát na mě mávaly už zdaleka, ovšem nemohl jsem přehlédnout, že jedna chybí.

„Darna si přispala?“ zajímal jsem se.

„Ale ne. Včera celý den zvracela, tak jsme ji poslaly napřed taxíkem do nemocnice v Pamploně,“ pokrčila rameny starší z žen, Marie.

Filipínky měly stejně dobrou náladu jako obvykle a zdálo se, že o svou kamarádku strach nemají. „Darně sice bylo špatně, ale do Pamplony se těšila. Měla totiž radost, že se v nemocnici bude taky jednou někdo starat o ni. Ještě nikdy to nezažila,“ vysvětlovaly mi.

Chvíli jsme šlapali spolu a Filipínky projevíly starost, jestli na mě nejdou příliš pomalu. Ve skutečnosti ale kráčely vyložené svižně a vytrvale. „Naopak! Obdivuju vaše tempo. Je vidět, že se v práci naběháte,“ ubezpečoval jsem je. Pro důvěryhodnost jsem dodal ještě srovnání. „Včera

jsem chvíli šel s jedním dvacátníkem z Maďarska a ten se ploužil jak vytáčený internet. A ještě si u toho stěžoval. Určitě jste ho taky viděly. Má blondatý dredy.“

„Jasně, to byl István!“ zvolala jedna z Filipínek. „Toho známe. Včera odjížděl taxíkem do Pamplony s Darnou.“

Vzpomněl jsem si, jak jsem se s Istvánem včera bavil. Stěžoval si, že už dva dny nic nejedl, protože ho „strašlivě pálí ústa, jako by mu v nich hořelo“. Uklidňoval jsem ho, že má nejspíš alergii na nějakou travinu z Pyrenejí a jistě se to brzy spraví. Zároveň jsem mu doporučil, aby oheň hasil nanuky. István ale nejspíš žádné nesehnal a hned večer jsme o něj přišli. Zda bude v cestě pokračovat, nevíme. Jedno je ale jisté. Naše camino začíná připomínat jeden velký lazaret!

S Filipínkami jsme se rozdělili, až když jsme dorazili k první kavárně. Ony chtěly jít dál, aby byly za kamarádkou v nemocnici co nejdřív. Já chtěl splnit svoje předsevzetí, že si dám espresso v každé vesnici na trase. Rozloučili jsme se scénkou, kterou jsme spolu zinscenovali už několikrát – Filipínky mi něco sdělují a já hraju Východoevropana, co nerozumí jejich angličtině. Výhodou je, že často hraju sám sebe. Tentokrát jsme se zasmáli tomu, že fráze *catch up* (*dohnat*) zní úplně stejně jako *ketchup* (*kečup*).

Filipínky: „*See you. We'll catch up later...*“

Já: „*What? You want me to buy you a ketchup?*“

Filipínky: „*No, we mean the verb... to catch up.*“

Já: „*Okay, I will buy you two ketchups then.*“

Stoupl jsem si k výdejnímu okénku a Filipínky zmizely, snad v obavě, že jim opravdu slibované dva kečupy koupím. O chvíli později už jsem se s kávou v ruce rozvalil do plastové židličky a radoval se nad tou scenerií. Všichni jsme seděli na terase před kavárnou, zepředu nás hřálo polední slunce a zezadu zase chladila kamenná budova. Konverzace poutníků se mísily se zpěvem ptáků a bubláním potoka do harmonického doprovodu. Polovina etapy byla za námi a my si už za pár hodin měli užívat pohodlí prvního velkého města na trase – Pamplony.

Káva nám dávno vystydla nebo jsme ji vypili, ale my nikam nespěchali. Jediné, co nám mohlo utéct, byl tenhle blažený odpočinek. Příznivé nebo nepříznivé okolnosti se občas sejdou tak dokonale, až propojí všechny zúčastněné a oni daný okamžik prožijí společně. A tohle byl ten případ.

Myslím, že si každý z nás říkal totéž: jak jsme vděční, že můžeme být zrovna tady. Tady, na cestě do Santiaga. A také tady a teď.

Sotva jsem si hodil batoh na záda, zvedl se k odchodu i Brit v bílých kraťasech. Tušil jsem, co to pro mě znamená. Podobně jako Američan Jim se svou žlutou šipkou na lýtku se pro mě stal nezapomenutelným maskotem naší výpravy také on. Williama jste bezpečně poznali už zdálky podle bledé pleti překryté opalovacím krémem a bílého klobouku, který nosil snad i v noci. Bylo mu kolem sedmdesáti, měl ale vyrýsovaná lýtka, a zatímco ostatní poutníci už se večer spíš ploužili, on vždy chodil různým krokem a perfektně vzpřímený. Svým oděvem i vážností připomínal koloniálního úředníka a o to roztomileji působila jeho záliba – William s ostatními lidmi rád sdílel příběhy ze svého života.

Příležitost k vyprávění přitom uměl získat docela nevtíravě. Jednoduše k vám přišel, představil se a začal se vás vyptávat na všechno možné. Nedal to najevo, ale namísto odpovědí čekal jen na první otázku. Jakmile jste mu ji položili, už vás nepustil ke slovu. Nastala fáze, která díky Williamově britské angličtině a monologické povaze rozhovoru nejvíce ze všeho připomínala vysílání BBC.

William přidal do kroku, aby mě dohnal, a pak se mnou srovnal tempo. „Dneska je ale báječné počasí! Svítí slunce, a přesto není vedro, že?“ korunoval svou ostrovní angličtinu dokonale britským tématem. „Ještě jsme se neseznámili. Já jsem William,“ prohlásil a podal mi ruku.

Představil jsem Larryho z České republiky a pak udělal gentlemanovi radost dotazem. „Vidím, že rád cestujete. Doporučil byste mi nějakou svou oblíbenou zemi k návštěvě?“

William se zatetelil blahem. „Zimbabwe! Tam já se totiž narodil. A je to pozoruhodný příběh. Musím vám ho vyprávět...“ začal. V následující hodině mě pouštěl ke slovu jen tehdy, když si situace žádala doplňující dotaz. Přesně proto se na caminu tak rád bavím se seniory – během pár kilometrů společné cesty od nich můžete vyslechnout to nejzajímavější, co se odehrálo v celém jednom lidském životě.

„Za druhé světové války sloužil můj otec, rodilý Angličan, v Itálii. Ve čtyřiačtyřicátém dostal týden dovolené a vyrazil do Egypta. V Alexandrii potkal dívku z Londýna, která tam pracovala pro britskou armádu, a zakoukal se do ní. Strávili spolu pár dní, on se pak ale musel vrátit k jednotce. Rozloučili se a nic moc si neslibovali, protože netušili, co s nimi bude dál. Otec si nicméně vzal její adresu a prohlásil, že pokud se



do Londýna vrátí, navštíví ji. Válka sice skončila rok nato, otec se ale do Londýna nevrátil. Namísto toho se vydal do dnešního Zimbabwe, tehdy britské kolonie známé jako Jižní Rhodesie. Měl totiž vystudovanou diplomacii a tamější vláda mu nabídla dobrou pozici.

Do Londýna se po válce dostal poprvé až v roce čtyřicet sedm, kdy tam doprovázel na služební cestě rhodeského premiéra. Tehdy svůj slib splnil, vydal se na tu adresu a zazvonil,“ vyprávěl William svou květnatou angličtinou. Slova přitom volil stejně pečlivě jako kroky – bylo vidět, že má rád jistotu v jazyce i na cestě.

Pak zpomalil a vážně se na mě podíval. Tušil jsem, že přijde pointa. „Opravdu mu otevřela ona dívka z Alexandrie. Vzala ho k sobě do obýváku a udělala mu čaj. Když otec zjistil, že žije sama, udělal věc, kterou byste jistě nečekal. Tu ženu, s níž se viděl jen několikrát v životě, požádal o ruku. A ona souhlasila. Svatbu vypravili hned o tři dny později a týden nato už letěli vládním letadlem zpátky do Afriky. Líbanky proběhly u Viktoriina jezera a dívka krátce poté otěhotněla. Pokračování příběhu kráčí vedle vás. Narodil jsem se roku devatenáct set čtyřicet osm v Jižní Rhodesii a ta žena, o které celou dobu mluvím, je moje matka.“

Ve Williamově společnosti jsem dorazil až na předměstí Pamplony. Bylo pozdě odpoledne a já přemýšlel, proč se vlastně říká „pozdě odpoledne“. V pět hodin je ve skutečnosti na všechno brzy – na spánek, na večeri, na skleničku vína a podle mě také na hledání noclehu. Právě v tenhle čas, kdy už slunce slábne a i ti nejuspěchanější lidé se pomalu oddávají odpočinku, putuji nejraději.

Šli jsme podél řeky a míjeli náměstíčka obsazená místními, kteří tu po práci trávili čas s rodinami. Ve vlhkém vzduchu byla cítit radost a já najednou zatoužil strávit v téhle atmosféře zbytek dne.

„Děkuju za báječnou konverzaci, já dneska přespím tady,“ oznámil jsem Williamovi a také trochu sobě.

William se na mě udiveně podíval. „Žádné město na trase prý není hezčí než noční Pamplona. Od centra nás dělí sotva hodina cesty. Opravdu si ho chcete nechat ujít?“

„Přesně to chci udělat,“ ubezpečil jsem ho a šel se ubytovat do albergue.

Podle množství prázdných lůžek bylo zřejmé, že většina poutníků opravdu zamířila do víru velkoměsta. Zejména mezi těmi mladšími se ostatně už od včerejška mluvilo o večírku. V ubytovně u řeky tak zůstalo

jen pár lidí, kterým se zachtělo samoty nebo neměli sílu ujít ještě pár kilometrů navíc.

Byla to pro mě výborná zpráva. Vlastní roh ložnice odstíněný závěsem jsem sdílel jen s dámou z Aljašky. Svým hlasem i vzezřením připomínala ledního medvěda, a zatímco si zašivala roztržený batoh, vyprávěla mi o své domovině. „Na Aljašce nás žije málo a zima je tuhá. Proto jsme na sobě závislí. Ostatní tě nikdy nenechají ve štychu. Na tenhle pocit si zvykneš a už nechceš žít jinde.“

Chvilí jsme si povídali a já pak vyrazil ven užít si večerního slunce a odpočinku. Sedl jsem si na zahrádku kavárny s dobrým výhledem na náměstíčko plné místních a objednal si víno. Přátelský číšník mluvil dobře anglicky a své znalosti jazyka využil k tomu, aby mi poskytl lekci španělštiny. Fráze *una copa de vino tinto, por favor* (prosím o skleničku červeného vína) a *un café solo, por favor* (prosím o espresso bez mléka) mě díky němu provázely nejen celým večerem, ale také po zbytek cesty. Číšníkovu trpělivost ani pedagogické odhodlání už bohužel nesdílel nikdo další, takže mi až k oceánu nezbylo než pít kafe a červené víno.

O pár hodin později jsem se vracel do našeho rohu pokoje a našlapoval tiše jako myška. Abych nikoho nerušil, na cestu jsem si svítil jen displejem telefonu a při každém nakopnutí palce nadával jen v duchu. K lůžku jsem dorazil v okamžiku, kdy se spolubydlíci z Aljašky zapínala do spacáku. Ostatní palandy zůstaly prázdné a zdálo se, že nás čeká klidná noc.

„Neboj, nechrápu,“ ubezpečoval jsem ženu, jakmile jsem si lehl.

„Ale já ano,“ pronesla spolubydlíci do tmy svým hlubokým hlasem.